

Mer enn Hamas

Hamas møter mye berettiget fordømmelse, og er kanskje snart historie. Likevel trenger vi å få mer kunnskap om bevegelsen Hamas er en del av. En norsk historiker bidrar til det.

ANMELDELSE
ERLING RIMEHAUG
erling.rimehaug@vl.no

En bok med tittelen *Veien til 7. oktober* trodde jeg handlet om hvordan det makabre angrepet på Israel ble til. Eller jeg fryktet en bok som forsøker å forstå på en måte som kan unnskyldte det Hamas gjorde.

Men tittelen må være valgt for å vekke interesse. Boken den norske historikeren Erik Skare har skrevet handler ikke om det som skjedde 7. oktober eller om hvordan det ble planlagt. Den forklarer hvordan det hadde seg at de mest hardbarkede militante fikk makten i Hamas.

Derfor er undertittelen langt mer dekkende for bokens innhold: *En kort historie om palestinsk islamisme*.

Det kan virke provoserende å skrive om Hamas uten å fordømme dem. Men Erik Skares bok er en vitenskapelig bok som vil gi kunnskap, ikke et skrift for eller mot Hamas.

Nasjonalisme først

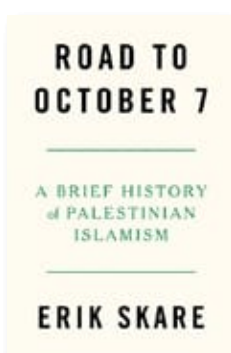
Palestinsk islamisme er en del av en bred internasjonal bevegelse. Men den er også genuint palestinsk. Et viktig poeng for Skare er at den islamismen som vant fram i Palestina, var den som knyttet seg til palestinsk nasjonalisme.

Konfliktene innen palestinsk islamisme har dermed ofte handlet om strategi og metoder i kampen for selvstendighet.

Som begrunnelse for denne tesen, trekker Skare blant annet fram partiet Hizb al Tahrir (Frigjøringspartiet). Partiet arbeidet for en islamsk stat som skulle fremme et islamsk samfunn ovenfra og var en viktig aktør en stund på femtitallet. Men de viste ingen interesse for palestinerne nasjonale selvstendighet og mistet raskt oppslutning i befolkningen.

Islamismen

Skare mener dette viser at suksessen for en islamistisk bevegelse i Palestina avhenger av dens stilling til palestinerne nasjonale sak. Han viser også til at forsøkene på å etablere Al

Sakprosa

ERIK SKARE
Road to October 7.
A brief History of Palestinian Islamism

240 sider, Verso 2025

Skare sier lite om militariseringen av sivilsamfunnet

Qaeda og et palestinsk IS i Gaza var mislykket, og mener det skyldtes at de var opptatt av global jihad, og ikke av Palestina.

Islamismen – som ikke er det samme som religionen islam – er en politisk bevegelse som oppsto i første halvdel av 1900-tallet. Den var en reaksjon på de muslimske samfunnenes svake stilling både politisk, økonomisk og sosialt, og mente løsningen var en stat som fulgte islamsk lov og fremmet islamsk livsførsel hos innbyggerne.

Det muslimske brorskapet

En viktig islamistisk organisasjon var Det muslimske brorskapet, som ble grunnlagt i Egypt i 1928. Organisasjonen spredte seg også til Palestina under det britiske styret. Brorskapet sendte frivillige til kampene da Israel ble etablert i 1948. Etter 1948 hørte Gaza til Egypt, og Brorskapet holdt lav profil og drev bare med undervisning og sosialt arbeid.

Brorskapet deltok heller ikke i kampen mot okkupasjonen etter at Israel erobret Gaza i 1967. Lederen Ahmed Yassin mente Brorskapet skulle holde seg unna politikk og væpnet kamp. Israel slo hardt ned på PLO, men lot Brorskapet arbeide i fred. Det gjorde at de fikk en blomstringsperiode. Men Skare mener det ikke er hold i påstander om at Hamas ble skapt av israelerne for å bekjempe PLO.

Islamsk jihad

På 80-tallet ble Brorskapet utfordret av en gruppe unge islamister inspirert av Fathi Ibrahim Abdel Aziz al-Shiqaqi. Han var medlem av Brorskapet, men ble provosert av den manglende interessen for kamp for den palestinske saken. Han mente ødeleggelse av Israel var en forutsetning for å kunne skape et islamsk palestinsk samfunn.

Skare mener dette først og fremst var en sekulær analyse bygd på at Fathi Ibrahim Abdel Aziz al-Shiqaqi mente Israel var en vestlig kolonimakt. Men organisasjonen han var med på

grunnlegge, som vi kjenner som Palestinsk Islamsk Jihad (PIJ), bruker for en stor del religiøst språk til å argumentere for at det ikke kan anerkjennes noen jødiske stat på noen del av palestinsk jord.

Hamas blir til

PIJ kom i konflikt med Brorskapet. De konkurrerte om innflytelse i moskeene, og det kom også til voldelige sammenstøt. I 1984 etablerte PIJ en militær gren som ble kjent som Quds-brigadene. De bombet israelske bygninger i Gaza og drepte bosettere.

Brorskapets forsiktige linje

ble for alvor satt under press da den første intifadaen brøt ut i 1987. Den oppsto spontant på grasrota, og ga lederne for Brorskapet et dilemma. De fryktet at hele deres organisasjon av skoler og sosiale tiltak ville bli knust av israelske mottiltak om de grep til vold. Men de forsto også at om de forble passive, ville de miste innflytelsen. Resultatet ble at Brorskapet etablerte den islamistiske motstandsbevegelsen Hamas i desember 1987.

Både PIJ og Hamas var politiske bevegelser. Men som PIJ hadde sin militære vinge i Quds-brigadene, etablerte

NUSEIRAT: Hamas-krigere tar inntar posisjon før en planlagt løslatelse av israelske gisler i Nuseirat i februar. Flere palestinere har møtt opp for å se på. Erik Skares bok om Hamas fyller et tomrom i norsk offentlighet, skriver Erling Rimerhaug.

Foto: Abdel Kareem Hana/AP/NTB

Hamas sin Qassam-brigade i 1991. Da den første lederen ble drept i 1993, overtok en ung mann ved navn Muhammad Deif kommandoen. Vi kjenner ham som den ene hovedarkitekten bak 7. oktober-aksjonen. Under hans ledelse tok organisasjonen i bruk selvmordsbombere – noe Yassin hadde vært kraftig mot.

«Mange Hamas»

«Helt fra begynnelsen av har det ikke vært bare ett, men mange

Hamas», skriver Skare. Mye av boken handler om konkurransen og kampen mellom det han kaller moderate og hardlinere. Jeg mener det ville passet bedre å kalle dem pragmatikere og ideologer. Begge er nemlig enige om at målet er en islamistisk stat i hele Palestina, og at en jødisk stat ikke har rett til å etablere seg der.

Men pragmatikerne vil beskytte den palestinske befolkningen og hindre at israelske mottiltak ødelegger hele

organisasjonen. De har derfor villet akseptere Israels eksistens som et faktum og forhandle om våpenhvile eller fred.

Nå skulle man tro Hamas charter fra 1987 utelukket en moderat linje. Charteret er antisemittisk, avviser Israels eksistens på religiøst grunnlag og foreskriver evig væpnet kamp mot jødene. Skare mener imidlertid at dette dokumentet var utdatert lenge før det ble revurdert i 2017. Hamas utviklet alt på 90-tallet en forståelse for

forskjellen på jødedom og sionisme, hevder han.

Hamas som statsmakt

Etter at Hamas tok makten på Gaza i 2007 fikk de ansvaret for at staten skulle fungere og befolkningens behov ivaretas. Det styrket argumentene til pragmatikerne. Mye av Skares bok handler om hvordan de likevel gradvis mistet makten, slik at ideologene som sverget til kompromissløs voldelig kamp, fikk overtaket.

Mye av Skares bok handler om hvordan pragmatikerne gradvis mistet makten, slik at ideologene som sverget til kompromissløs voldelig kamp, fikk overtaket

Hardlinerne ble blant annet styrket av at Hamas ble avhengig av Iran økonomisk, og dermed brukt i Irans strategi mot Israel. Qassambrigadene fikk både våpen og trening av den iranske revolusjonsgarden, og hadde nære bånd til den. Konkurransen fra PIJ presset også de moderate.

Lite å vise til

Den internasjonale boikotten og avstengingen av Gaza gjorde at pragmatikerne hadde lite å vise til av resultater. Situasjonen for befolkningen i Gaza ble stadig verre. Israel avviste Hamas som terror-organisasjon og ville ikke forhandle med dem. På den annen side brukte de splittelsen mellom Hamas og de palestinske myndighetene (PA) som begrunnelse for heller ikke å forhandle med dem.

Benjamin Netanyahus linje var å holde Hamas oppe som motvekt til PA (blant annet ved å godta at Qatar ga Hamas penger), men samtidig holde dem militært nede med jevnlig militærkampanjer. Det har rammet befolkningen hardt.

Etter 7. oktober er derimot Israel mål å utrydde Hamas totalt. Vi ser snart slutten for Hamas som maktfaktor. Men den palestinske nasjonalismen og ønsket om selvstendighet lar seg ikke utrydde, annet enn ved eventuelt å forvise hele befolkningen. For mange henger det også sammen med religion. Om vi mangler innsikt i det, vil vi ikke forstå det som skjer.

Lite om undertrykkelse

Skare nevner Hamas undertrykkelse av motstandere og tvang for å islamisere samfunnet. Han er innom byggingen av tunneler men sier lite om militariseringen av sivilsamfunnet. Jeg synes også han nedtoner religionen som drivkraft, ikke minst i den ideologiske avvisningen av en jødisk stat.

Vi har hatt mye kunnskap om den sekulære nasjonalismen i PLO. Men kunnskapen om den islamistiske delen av bevegelsen er langt svakere. Der fyller Skares bok et tomrom. Den er rett nok skrevet på engelsk, men også et norsk publikum vil ha nytte av den.